

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ**

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «Управління витратами»
за спеціальністю 051 «Економіка»
спеціалізацією «Економіка підприємства»

Укладачі:

Конспект лекцій розглянутий та схвалений
на засіданні кафедри економіки
повітряного транспорту

Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ Ареф'єва О.В.

Модуль № 1 «Теоретико-методичні основи управління витратами»

Лекція № 1.1

Тема лекції: Теоретичні основи управління витратами

План лекції

1. Суть та актуальність управління витратами
2. Функції управління витратами
3. Принципи і завдання управління витратами
4. Предмет, метод і зміст дисципліни

Лекція № 1.2

Тема лекції: Склад і характеристика витрат

План лекції

1. Поняття (визнання) витрат
2. Склад і характеристика витрат
3. Класифікація затрат на виробництво
4. Структура виробничих затрат підприємств і організацій

Лекція № 1.3

Тема лекції: Калькулювання в системі управління витратами

План лекції

1. Поняття калькулювання, його роль і значення в системі управління
2. Принципи і завдання калькулювання
3. Види калькуляцій і їх використання в управлінні витратами
4. Об'єкти калькулювання, їх характеристика і зв'язок з виробничим обліком та об'єктами обліку затрат
5. Калькуляційні одиниці, їх види і використання

Лекція № 1.4

Тема лекції: Методи і системи калькуляції витрат

План лекції

1. Сутність і методи калькулювання
2. Особливості калькулювання в одно- і багатопродуктовому виробництвах
3. Облік і калькулювання за нормативними витратами
4. Методи розподілу витрат за калькулювання та сфери їх застосування

Лекція № 1.5

Тема лекції: Планування витрат

План лекції

1. Об'єктивна необхідність планування витрат
2. Методи планування витрат підприємства
3. Планування собівартості продукції та витрат підприємства

Лекція № 1.6

Тема лекції: Нормування і прогнозування витрат

План лекції

1. Нормування витрат і їх роль в управлінні витратами
2. Нормування витрат праці
3. Система управління затратами на основі норм
4. Методи і функції нормування витрат
5. Прогнозування собівартості та методи її обчислення

Лекція № 1.7

Тема лекції: Контроль в управлінні виробничими витратами

План лекції

1. Роль і значення контролю в управлінні виробничими затратами
2. Види контролю витрат та їх особливості
3. Система управлінського контролю за виробничою діяльністю підрозділів
 - 3.1. Суть внутрішнього управлінського контролю та його елементи
 - 3.2. Структура і функції внутрішнього контролю
 - 3.3. Ефективність облікових і контрольних систем
 - 3.4. Характеристика факторів впливу на системи внутрішнього контролю
4. Методи вивчення поведінки витрат
5. Контроль динаміки затрат в управлінні формуванням собівартості

Модуль № 2 «Функціонально-методичні аспекти управління витратами»

Лекція № 2.1

Тема лекції: Особливості системи управління витратами

План лекції

1. Загальна характеристика системи управління витратами та її елементи.
2. Завдання, функції системи управління витрат та умови її ефективності.
3. Класифікаційні ознаки системи управління витратами

Лекція № 2.2

Тема лекції: Управління собівартістю продукції та методи її розрахунку

План лекції

1. Калькуляція собівартості продукції та її значення
2. Перевірка формування собівартості продукції
3. Управління собівартістю продукції як передумова ефективної діяльності підприємства
4. Шляхи зниження собівартості продукції

Лекція № 2.3, 2.4

Тема лекції: Облік і аналіз витрат

План лекції

1. Класифікація методів обліку витрат і собівартості залежно від об'єктів калькуляції
 - 1.1. Попроцесна калькуляція собівартості
 - 1.2. Позамовна калькуляція собівартості
 - 1.3. Попередільна калькуляція собівартості
 - 1.4. Облік і розподіл виробничих накладних витрат
2. Класифікація методів обліку витрат і калькуляції собівартості, виходячи з обліку постійних накладних витрат
 - 2.1. Відмінність між калькуляцією собівартості з повним розподілом витрат і калькуляцією собівартості за змінними витратами
 - 2.2. Порівняння впливу калькуляції собівартості за змінними витратами і калькуляції з повним розподілом витрат на величину прибутку
 - 2.3. Переваги і недоліки калькуляції з повним розподілом витрат і директ-костінгу
3. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності і прибутку
 - 3.1. Сутність методу "витрати – обсяг - прибуток"
 - 3.2. Точка беззбиткової (поріг рентабельності)
 - 3.3. Маржинальний запас міцності
 - 3.4. Операційний важіль
 - 3.5. Застосування методу "витрати – обсяг - прибуток" для визначення бажаного рівня обсягу реалізації і прибутку

Лекції № 2.5, 2.6

Тема лекцій: Методика управління витратами

План лекції

1. Управління змінними витратами
 - 1.1. Управління матеріальними витратами
 - 1.2. Управління трудовими витратами
 - 1.3. Управління витратами, пов'язаними з експлуатацією виробничого устаткування, машин і механізмів
2. Управління постійними витратами
 - 2.1. Управління загальновиробничими витратами
 - 2.2. Управління адміністративними витратами
3. Управління витратами на збут продукції
4. Управління фінансовими та іншими витратами
5. Управління непродуктивними витратами і витратами

Лекції № 2.7

Тема лекцій: Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

План лекції

1. Система внутрішнього контролю на підприємстві
2. Види контролю витрат та їх особливості

3. Контроль витрат в умовах застосування системи гнучких кошторисів
4. Розрахунок економії витрат за окремими показниками
5. Форми стимулювання економії ресурсів

Лекції № 2.8

Тема лекцій: Технологія прийняття господарських рішень в управлінні витратами

План лекції

1. Сутність, функції і типи господарських рішень.
 2. Етапи процесу прийняття рішень.
 3. Моделювання рішень.
- Методи і вимоги рішень.

Лекції № 2.9

Тема лекцій: Управління витратами і ефективність виробництва

План лекції

1. Зв'язок витрат виробництва з його ефективністю
2. Показники ефективності управління витратами та їх характеристика
3. Оптимізація виробничої діяльності за критерієм витрат
4. Напрями підвищення ефективності управління витратами

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бутинець Ф. Ф. та ін. Бухгалтерський управлінський облік. Навч. посіб. для студентів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»/ Ф. Ф. Бутинець, Л. В. Чижевська, Н. В. Герасимчук. — Житомир: ЖІТІ, 2000. — 448 с.
2. Бухгалтерський облік за національними стандартами. Практич. посіб. / Укл. Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Р. О. Мельник. — Тернопіль: Економічна думка, 2000. — 236 с.
3. Гарасим П. М., Давидович І. Є., Хомин П. Я. Управлінський облік на підприємстві (методика ведення): Монографія. — Тернопіль: Економічна думка, 2001. — 270 с.
4. Голов С. Ф., Єфіменко В. І. Фінансовий та управлінський облік. — К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 1996. — 544 с.
5. Горобець О. Організація управління витратами на підприємстві // Вісник Тернопільської академії народного господарства, 2002, — № 7/2. — С. 101—104.
6. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2002. — 131 с.
7. Давидович І. Є. Аспекти управління витратами, пов'язаними з експлуатацією виробничого устаткування, машин і механізмів // Наукові записки: Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 13. Частина 1. — Тернопіль: Економічна думка, 2004. — С. 145—148.
8. Давидович І. Є. Управління витратами періоду // Збірник наукових праць професорсько-викладацького складу інституту економіки і менеджменту інвестицій. Випуск 1. — Тернопіль: Економічна думка, 2003. — С. 53—62.
9. Давидович І. Є. Управління витратами як напрям підвищення ефективності роботи підприємств і організацій // Економічні проблеми розвитку будівництва в Україні (збірник наукових праць за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції 1—2 червня 2001 р.). — Тернопіль: Економічна думка, 2001. — С. 17—20.
10. Давидович І. Є. Управління матеріальними витратами — запорука підвищення ефективності господарювання // Наукові записки: Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. Випуск 12. Частина 2. — Тернопіль: Економічна думка, 2003. — С. 4—7.
11. Давидович І. Є. Управління матеріальними ресурсами // Економіка і ринок: Облік, аналіз, контроль. Науковий журнал, випуск 2. — Тернопіль: Економічна думка, 2000. — С. 62—67.
12. Дем'яненко С. І. Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві. — К.: КНЕУ, 1998. — 264 с.
13. Задорожний З. В. Внутрішньогосподарський облік у будівництві. — Тернопіль: Економічна думка, 2006. — 336 с.
14. Задорожний З. В. Методичні рекомендації з обліку витрат будівельно-монтажних організацій // Баланс, 2001, — № 16.

15. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 22.05.1997 р. з наступними змінами і доповненнями.
16. Карпова Т. П. Управленческий учет: Учеб. для вузов. — М.: Аудит, ЮНИ-ТИ, 1998. — 350 с.
17. Котляров С. А. Управление затратами. — СПб.: Питер, 2001. — 160 с.
18. Мацкевичюс И. С., Кальчинскас Г. Л. Управление затратами в АСУП. — М.: Финансы и статистика, 1989. — 221 с.
19. Методичні вказівки до вивчення курсу «Теорія і практика калькулювання собівартості продукції в будівництві» для студентів спеціальності 7.050106 спеціалізації «Облік, контроль і аналіз у будівництві» / укл. І.Є.Давидович. — Тернопіль: ТАНГ, 1995. — 64 с.
20. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт // Баланс, 2002, № 34, 20 серпня, С. 13—32.
21. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт (нова редакція) — К.: УкрНДЦ «Екобуд», 2004. — 64 с.
22. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. Затв. наказом Держкомпромполітики України 02.02.01 р. № 47.
23. Нападовська Л. В. Управлінський облік: Монографія. — Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. — 450 с.
24. Наринский А. С. Калькулирование себестоимости в строительстве. — М.: Финансы и статистика, 1988. — 191 с.
25. Нидлз Б. и др. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуэлл: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 1993. — 496 с.
26. Палий В. Ф. Основы калькулирования. — М.: Финансы и статистика, 1987. — 288 с.
27. Панасюк В. М. Витрати виробництва: управлінський аспект. — Тернопіль: Астон, 2005. — 288 с.
28. Панасюк В. Управління витратами виробництва. — Тернопіль: Економічна думка, 1999. — 118 с.
29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» // Електронна бібліотека «Юрист-плюс» — К.: ЦКТ, 2000.
30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» // Дебет-кредит. — 2000. — № 5. — С. 82—87.
31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти» // Електронна бібліотека «Юрист-плюс» — К.: ЦКТ, 2002.
32. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти): Монографія. -Тернопіль: Економічна думка, 1999. — 423 с.
33. Пушкар М. С. Управлінський облік: Навч. посіб. / 2-е видання, перер. і доп. — Тернопіль, 1997. — 160 с.

34. Сопко В. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. — 2-ге вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 1999. — 500 с.
35. Стуков С. А. Система производственного учета и контроля. — М.: Финансы и статистика, 1988. — 223 с.
36. Трубочкина М. И. Управление затратами предприятия. — М.: ИНФРА — М, 2006. — 218 с.
37. Турило А. М., Кравчук Ю. Б., Турило А. А. Управління витратами підприємства: Навч. посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 120 с.
38. Управление затратами на предприятии: Учеб. / В. Г. Лебедев,
39. Т. Г. Дроздова, В. П. Кустарев и др.; Под общ. ред. Г. А. Краюхина. — СПб.: «Издательский дом «Бизнес-пресса», 2000. — 277с.
40. Хорнгрен Ч. Г., Фостер Дж. Бухгалтерский учет: управленческий аспект: М.: Финансы и статистика, 1995. — 415 с.
41. Чумаченко Н. Г. Развитие управленческого учета в Украине // Світ бухгалтерського обліку, 1999, № 10, С. 2—9; № 11, С. 2—8.
42. Шим Джей К., Сигел Джозл Г. Методи управління стоимостью и анализа затрат / Перевод с англ. — М.: Информационно-издательский дом «Филинь» 1996. — 344 с.
43. Знтони Р., Рис Дж. Учет: ситуации и примеры: Пер. с англ. / Под ред. и с предисл. А.М. Петрачкова. — М.: Финансы и статистика, 1993. — 560 с.
44. Яругова Алиция. Управленческий учет: опыт экономики развитых стран / Пер. с польск. Предисловие Я. В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 1991. — 240 с.